

KDO SO BILI AMBIDRAVI,

in kdo je sozidal

starodavni mesti Virunum in Teurnia Kelti ali Venedi?

Spisal

DAYONIN TERSTENJAK,

učitelj verozakona na gimnaziju v Mariboru.

Könnte die Geschichte davon schweigen,
Tausend Steine würden redend zeugen.
Schiller.

Saxa loquuntur.
Virgilius.

Priloga „slovenske Bčele“.

V CELOVCU.

Natisnil Janez Leon.

1853.

KDO SO BILI AMBIDRAVI

in kdo je sovodal

starobavni mesti Vicinuu in Ter-

nia Keti ali Venedi?

Spisani

DAYENI TEMSTENSKA

in drugi spisi o kmetstvu in gospodarstvu

Tanousi Bicine vinarji, ledeni saupen.
Kmeti, die Garscho, davon schweigen.
schiller.

Dasz forgnen.
Vierlinge

Priloga „slovenske Bole“

V ORDOVCU

Natani Jancz-Leon

1883

Kdo so bili Ambidravi, in kdo je sozidal starodavni mesti Virunum in Teurnia Kelti ali Venedi?

Starodavnost povestnice je še zmirom z gosto meglo pokrita, kakor visoki verhunci naših domačih planin.

Le kdaj kdaj se zasvita in človeku se njeno lice jasno pokaže, ali hitro vihar prisopiha in stari Kaos — stari tohu va bohu — leži pred izpraševavcem in preiskovavcem starin. Ali kaj je temu krivo, da se tako težko do resnice pride? Nezvestost Gerka in samosvoja ljubezen Rimljana. Sebe precenivša nista se hotla učiti ptujih jezikov, marveč sta vse, kar ni po domačem zvonilo, za sirovo - barbarsko čislala.

Pa človek bi tema klasičkima narodoma še ložej odpustil, kakor zdajnim, posebno nemškemu, kateri imá, posebno kar se slavjanske povestnice vtiče, veliki predsod in pristranost, in je odviše nemil in nedrag slavjanskemu narodu, slavjanskim izpraševanjem in preiskovanjem. Lahko bi navodili kopico takšnih sovražnih spisateljjev, ali odpustimo njim, ne znajo dostikrat, kar storijo.

Najdejo se pa tudi med nemškimi zgodovinoslovci nepristrani moževi, in domorodnemu bravecu očitno imenujemo slavnega pisatelja koroške povestnice g. Bogomila barona Ankershofena. Navdaren z vsestranimi znanostmi imá te mož tudi resnicoljubo serce, in on je prvi, kateri ni preziral izpraševanj slavjanskih spisovavcev, kolikor so mu znane bile. Z bistrim duhom je vidil in čutil, da spisovanje povestnice imá še drugi temelj razun klasikov, kateri so po svojem kopitu resnico tudi večkrat zavijali in hudo popačili.

Ako kritika, ktera se je na domači starini, kakor se učeni Nemeec Jakob Grimm ¹⁾ britko potoži, pogosto zagrešila, ne bode ostala stara kitarica, in svoje nenaravne sostave, v katero so jo mertvi knjigomodrijani vkovali, odvergla, tako ne pridemo dalje in nikdar do resnice, temoč po bukvah bomo nakopičevali hipoteze nad hipoteze in se pikali no tergali brez koristi in srečne sverhe.

Dandanašnji imamo dosti historičkih in starinoslovnih zbirateljv ali malo pravih kritičkih glav. Učeni zgodovinoslovec baron Ankershofen je resnico mojih besed globoko občutil, zategavoljo navodi razne hipoteze o starih prebivavcih Koroške in pride do sledečega prepričanja: „Da bi moral koroški povestničar svoje praočetje od sredne Azije do Koroške sprevediti, in misli, da, čeravno vse te hipoteze dosti za sebe imajo, se vendar še zdaj težko v celost zvezati dajo, in le prihodnost njim poterdenje dati zamore ²⁾. Ali moj dragi! Z čim bo zamogla prihodnost te hipoteze poterediti? Stara povestnica nima drugih pomočkov, kakor povesti, šegē in običaje, napise na kamnih, in druge starine večidel še pod zemljo zakrite. Jezikoslovje, tudi velik pomoček, ne more pri nekih zgodovinarjih obveljati, kateri le pozitivna fakta in pisane dokumente terjajo. Pa vendar veljajo v teh zadevah resnične besede učenega Muraya, kateri pravi: „Luknje europejske stare povestnice le učeni jezikoslovci izpolniti zamorejo.“ ³⁾ Učeni Humbold je to nalogo rešil o starih Hišpancih s sredstvom baskijskega jezika, ino v gornji Italii, v Ilirii, v Noriku, v Panonii, Vindelicii in drugih deželah ima le Slavjanščina ključ za rešenje historičke zagonetke (zastavice).

Jaz hočem v tih listovih rezultate svojih historičkih učenj učeni zgodovinoslovcem za razsodbo predložiti, in želim, ako na protislovje zadenem, da me protivniki primejo z orodjem znanosti in vede, ne pa ironie in satire, kateri nikjer, tukaj pa narmanje, nič ne opravite.

Slavjanski narod že 600 let pred Kr. Gerkom pod imenom Venetov, Budinov, Serbov znan ⁴⁾, se je razprostiral poredoma pred prihodom Keltov ali Vlahov v IV. stoletju pred Kr. od Peruškega jezera (lacus Perusii) po Hetruskem, Venetskem, v srednji in gornji Italii pod imenom Hetruskov in Venetov prek čez jadransko morje v Istrii pod imenom Liburnov, v Dalmacii in gornji Ilirii v raznih plemenih Stlu-

1) Deutsche Mythologie I. Abth. II. Ausgabe pag. IV. 2) Handb. der Geschichte Kärnth I. Heft pag. 13. 3) A. Murray History of the European languages Edinburg 1831 I. pag. IV. 4) Herodot IV. 22.

pinov (Slovinov), Flanatov (Henetov), Ilirov (proprie dicti Plinius histo. nat. cap. 26. Ker Plinius pravi Illyri proprie dicti, ter je to znamenje, da on narodne Ilire od politice dicti, to je od traških razloči. Ker pa so proprie dicti Iliri ne Latinci ne Celti ne Traki, prosim Vas povejte, kaj de so)? Dalej Taulantiov (Dolancov) po zemlji Karnov in Japidov, po Noriku pod imenom Ambicili (Posilavci), Karvankov, po koroških gorah (in alpibus carniciis) pod imenom Ambidravov (Podravljanov) gor po koroški Dravi do tirolskega mesta Aguntum; v Panonii pod imenom Latovicci, Arivates (Hrvati) Serretes in Serapilli (Serblji) od koroškega mesta Juena dol po štajerski Dravi do dnešnje horvatske meje, pod imenom Colletianov (goričanov, Halužanov) po slovenskih gorah, prek čez Muro do reke Rabe pod imenom Arabones dol do Tise in gor do Vindobone, kjer je slavjansko pleme Vendov stanovalo prek čez Tatre (Karpate) do baltiškega morja, kjer so zrodni Vinedi prebivali in v starih časih visoko cenjeni jantar (elektron) iz reke Rudanus lovili. Od baltiškega jezera prek čez Vislo so bili Budini, Neuri (Nurjani) Serbi ²⁾ itd., in so segali dol do Boristena in do Meotskega jezera. Med njimi so zmešani živeli celtiški Breuci v Panonii in sarmatski Alani v Ilirii, razna trakijska plemena in za Karpatni čudski (skytici) in sarmatski narodiči.

Še dalej je prišel per tot discrimina rerum slavjanski narod v francosko Vendéjo, ³⁾ na zapadni bok Belgie, kjer so pod imenom Morinov stanovali, tode celo so ga preselovanja Gallov zaklenule na Brigantinsko jezero (Bodensee) in v Vindelicio pri reki Lehu. Da so Venedi Tacitovi, Plinievi in Ptolomeovi eni ino isti z Venedi Jornandovimi in potem takem Slavjani, poterdijo nar imenitnejši nemški zgodovinoslovci kakor Schloetzer, Mannert, Voigt, Luden, Buhle, Gebhardi itd.; manje jasno dokazana je slavjanska narodnost Hetruskov, jadranskih Venetov in vsih od mene gori imenovanih narodov med Adrio in Karpati. Jadranskih Venetov slavjansko narodnost je dokazal Šafarik ⁴⁾ in učeni Nemeec Mannert ⁵⁾ je po svojem ostrem presojenji in preiskovanju do tega izreka prišel: „da Veneti, kateri so se kot Polybius pravi (Polybius II. 17.) po jeziku od Gallov in od traških narodov razločili, niso drugega mogli biti, kakor Slavjani.“ Imena mest in rek njihovih imajo slavjansko lice, in mnogo ostankov slavjanskega življa je še pri

1) Ptolomaeus lib. III. cap. 5. Tacit. cap. 46. 2) Herodot lib. IV. cap. 102. 3) Caesar de bello gallico. II. 34. III. 8. Strabo IV. Dio Cassius XXIX. 40. 4) Slav. Alterth. I. 258. 5) Mannert Germ. 499 — 501.

dnešnjih Taljanih ostalo v jeziku in šegah, v nošnji in običajih. Kdor se hoče tega bolje prepričati, naj bere Mannertovo Germanio, Šafarikove Starožitnosti, Kollarov Cestopis in druge dela. Samo, kar nisem še v nobenih bukvah napomenjenega najšel, hočem tu sem postaviti. Strabon ¹⁾ hvali starih Venetov ljubezen do konj in to lastnost še dandanašnji imajo konjobjubivi Slovenci. — Venete je pripeljal Antenor iz Paflagonie. Po mojem jezikoslovnem preiskovanju najdem, da je ime Antenor čista slavjanska beseda. Gerki, Rimljani, Vlahi, Germani so Slavjane zvali Vande, Vende, Vinde, Henete, Enete, Ante. Koren besede *Vand* se najde v sanskritskem jeziku, kjer *Vand* pomeni *laudare, celebrare, collere*, to je *slaviti*. Stari Nemci so še pisali Vandī, poznej pa so **a** spremenili v **ae**, **e** in **i**. Gerki slovke **V** nimajo, zategavoljo so postavili **H** mesto **V**, ali so jo celo izpustili in pisali Heneti, Eneti, ker äine, ainetoi v njihovem jeziku pomeni slava — slavni.

Korenika ant je še tudi v slovenskih lastnih imenih ostala, postavim Trab-ant, Tob-ant, Val-ant, Breg-ant, v vesih Antina (staro mesto Venetov se je po Plinii hist. natur. lib. cap. zvalo Atina) v staroslovenskih imenih Antomir (to je Slavomir) ali Jantumar, kakor so to ime Latinci polatinili. *Nor* pa pomeni v staročeskem jeziku ²⁾ *ogenj, pekel*. *Nor* ima tudi v Sanskritu podobno besedo *nark, narak* ³⁾, kar očistišče, predpekel pomeni.

Zdaj se veli *nor, noriti*, abyssus, sepelire, submergere, ker pa so stari Slavjani mertve sožigali, tako je pervobitni pomen besede *nor* gotovo ogenj, sožganje in ednako bil. Mi imamo še v slovenskem jeziku drugo, besedi *nor, noriti* analogičko, besedo „topiti“ kar schmelzen in untertauchen pomeni, celo primerno gerčki besedi, *dapto* kar je tudi, kakor učeni Bopp (Gloss. sanscrit. pag. 149) terdi, narpreje pomenilo „sožgati“, in še le pozneje „pokopati.“ Antenor je tedaj toliko, kot Ognjoslav, ignicola, lucicola, Lichtverehrer, in da so častitelji luči (Beloboga) bili stari Venedi, uči njihovo bajoslovje. Rimski pisatelji ga tedaj prav naravno imenujejo Agenor to je Ogenor.

Težej bo se dokazala slavjanska narodnost Hetruskov. Upamo, da bode Kollarovo delo „Italia staroslovanska“ ktera se v tisku že dokončuje, nam nove pomočke prineslo, razum imen mest in rek slavjanskega korena. Učeni starinoslovec Wolanski prinaša v svojem spisu

1) Strabon Geogl. V. 2) Bopp. gloss. sanscrit. I. pag. 245. 3) Bopp. gloss. sansc. I. pag. 212. Mayer Myth. II. pag. 287.

„Schriftdenkmale der Slawen vor Christo, Gnesen 1852“ več hetruskih napisov, ktere po slavjanskem bere; mi bodemo dalej doli na njegov spis nazaj prišli, tukaj samo željo izrečemo, da bi kompetentni kritiki enkrat svoj sod o Wolanskovih spisih izustili, ne pa ga meni nič tebi nič prezirali.

Za slavjansko narodnost proprie dicte Ilirov je Dr. Gaj v časopisu svojem „Danica l. 1839“ važnih dokazov na svetlo spravil, jaz samo sem postavim nekoliko verstic iz Plinia, česar še, kolikor mi je znano, noben povestničar ni za dokaz porabil: „Ecce ejusdem generis in Triballis (Serbali?) et Illyriis adjicit Isogonus, qui visu quoque effascinent interimantque, quos diutius intueantur irratis praecipue oculis, quod eorum malum facilius sentire puberes. 1) Kdo ne zagleda tukaj hitro slovenske prazne vere: „kogar zvrčiti“ kakor na Štajerskem pravijo, to je z očmi koga tako bistro in hudo pogledati, da ga od pogleda glava boli, ktero bol odpraviti vzemejo vode in perinja (ogelja) in s tim glavo zvrčenega tako dolgo vmivajo, dokler glavobol ne mine? To se pravi vuroke ali uroke gasiti. Taljani imajo to za mal' occhio. Ali kateri narod, ki je v Iliriku prebival, traški ali vlaški ima takšno vero do dnešnjega dneva, razun Slovenca in Horvata, od kterih so to vero Taljani čuli? Če takšni dokazi nič ne veljajo, tako naj gre vse izpraševanje povestnice rakom žvižgat.

Velike težkoče napravlja dokazovanje slavjanske narodnosti Karnov. Nemški pisatelji povestnice izvodijo besedo Karantania od „kar“, kar v celtiškem pomeni „pečina“ in „tan“ dežela primerno iztočnemu Turkestan, Türkenland itd. Vse to je resnično in lepo, ali naših Karnov nihče ne imenuje Karantanov, nobeden klasik ne Strabon ne Plinius, 2) temoč Carnos (Krajnov — Krajncev) in celtiški Carnuti imajo celo drugo lego in koncovko svojega imena. Ime Carinthia, Karantia so kronikarji srednjega veka izmislili.

Za slavjansko narodnost Karnov pričujejo slovenska imena mest (*Okra*), rek (*Timavus* tmavi, ker se, kakor je že Strabon vedel povedati, pod zemljo zgubi 3) in častenje Boga *Belina*. V celi celtogermanski mitologii ne najdem Boga Belina, in čeravno od celtiškega bajoslovja malo kaj znamo, tako bi vendar v germanski kaj od njega ostati moglo, ker so Germani, kakor Strabon 4) priča, s Celti srodni

1) Plinius hist. nat. liber VII. cap. 2. 2) Liber. III. cap. 17. Hist. nat.

3) Kollar Slawa Bohin 278. 3) Strabon Geogr. V. 1. cap.

po podobi, šegah in običajih. 1) Razun asirskega in babilonskega bajo-slovja edini Slavjani poznajo Belboga; tudi na etruskih napisih se večkrat najde, kar je novi dokaz srodnosti vendiške in hetruške. Če Bel ni slavjanski Belibog, zakaj so taj Rimci imena po Belinu, kakor Bel-lecius, Bellinus, Bellicius, Belatullus v Candidus in Albinus in Belicina v Albina spremenjali?. Ali se veli v celtogerm. jeziku bel weiss, candidus albinus? Ali so koncovke *ina, čina, elec* itd. celtogermanske? Jezikoslovci sodite!

Tudi od Japidov nimamo drugih pozitivnih dokazov za njihovo slavjansko narodnost, kakor slovenska imena mest Metullum, Arrupium (rupa-jama) Vendum itd. *)

V politiški Panonii Rimljanov so se znašli mnogi slavjanski narodiči. Od Krasa sem, kjer se mesta *Naberdi*, polatinčeno Nauportus, novoslovenski Verhnika, *Hämona* od *häm* (hom) novoslovenski Ljubiana od besede *üb lub-häm hom*, lacus Lugeon od luga luža palus, *Longaticum* od log sylva, *Saloca* (za logam) itd. v itinerariih in rimskih pisateljih imenujejo, ni očitno povedano, kateri rod slovenski je od Krasa do dnešnje štajerske meje prebival, nar berže se je ta cela stran v Japidio rajtala. V Kamničke planine postavijo zgodovinarji Karvanke in v dnešnje Pohorje Colletiane; jaz bi jih preje v slovenske gorice (Windischbücheln) ali pa v Haloze (Colles) postavil. Ne daleč od meje Italie v iztočnem Noriku (Noricum orientalis) je stalo imenitno mesto Celeja. Tudi jadranski Veneti so imeli mesto z imenom Celina, 2) katero ob času Plinia ni več stalo. Slovenske imena nosijo rimske postaje Ubellis (Belan), Ragandone (Rogatec), Raclitanum (Radgona), Petovium (Ptuj, Budina). Okoli štajerske Drave postavijo spisatelji dogodivščine Serrete, Serrapile (Serble) in prek Mure kre reke Rabe Arabone in dalej gor od Vindobone do jezera Pelso (Neusiedlersee) Vendone. 3) Tako bi bili zdajno poglavitno mesto slavne Austrie Slovenci zgradili? Jaz sem za sebe celo popolnoma prepričan, kakor dolgo je res da so Vendi Slavjani, tako dolgo bo res, da je Vindobona od Slavjanov zagrajena. Slovenci so jo imenovali Videm zatega voljo česki na Vidni, in nar starše predmestje se veli: auf der Wieden. Slovenskih imen Videm je več. Videm-Udine; Videm polat. Noviodunum na Šta-

1) Strabon Geog. VII. 1. *) Ime Japidov je prišlo iz prestare Apie, boginje zemlje, j. je digama, kakor Jantumar, Jantullus namest Antomar, Antullus, Ime Liburnov od Boga Loura (Wišnu Radegasta). Pa več o tem drugopot. 2) Plin. I. III. cap. 23. Plin. I. III. cap. 23. 3) Siehe Muchars Karte des altrömischen Noricums.

jarskem in neštevilnih lastnih imen: Vidmar, Vidmarje, Videm itd. Rimljani so imeli na Dunaju proti germanskim narodom posebno flotillo. Njihove ladje so se imenovala *naves comagenae* in *naves lusoriae*. Besedo „*luzoro*“ še rabijo dnešnji Pohorci, ter jim pomeni lahko šajko. Bodi si ta beseda latinska, kakor Šeller ¹⁾ v svojem latinskem slovníku piše ino reče, da se so za tega voljo *lusoriae* *naves* velele: „weil sie gleichsam spielend hin und her fuhren, um den Feind zu beobachten“, kar mene do jasnega nika ne prepriča. — Toliko je resničnega: če so Slovenci pohorski to besedo od Latincev dobili, so mogli na rimski flotilli služiti in domú pridši jo seboj prinesiti, če pa je slovenska, da so Rimljani ž njimi že občili. Na vsaki način pa se pokaže, da so Slovenci o času Rimljanov že na Dravi stanovali in da mnenje zgodovinarjev, kateri Slovence šele v VI. stoletju v današnje svoje kraje priti pustijo, krivo in neresnično. Beseda „*naves lusoriae*“ se meni tudi za tega voljo ne zdi izvirnolatinska, ker jo pozneji spisatelji latinski ²⁾ rabijo, ne pa pisatelji klasičke ali zlate dobe. Da pa bi morebiti komur v glavo ne prišlo, verjeti, Pohorci so se te besede iz latinskih slovníkov ali pisateljev naučili, tako vsakega uverujemo, da oni slabo slovenski, kam šele latinski brati znajo.

Še nekoliko vprašanj na branitelje Keltov. Če niso vsi v mojem spisu imenovani narodi slavjanski, tako bi rad vedel, zakaj se slična imena mest, rek itd. v Hibernii, v Gallii, Hišpanii, — v pradomovini Keltov ne najdejo, ker nas vendar skušnja uči, da narodi v nove svoje naselbine radi imena svojih domačih krajev prinašajo, kakor dandanašnji Nemci, kateri se v Ameriko preseljujejo, svoj Braunschweig in Wolfenbüttel tam zasadijo? Če smokomaj v 6. ali 7. stoletju v Panonio, Norikum in Ilirikum prišli, tako prosim vse zgodovinarje in jezikoslovce naj mi še to zastavico rešijo. Dio Cassius ³⁾ pravi, da je pri Ilirih nar bolj oljubljena pijača bila Sabaia: „Est autem Sabaia ex hordeo vel frumento in liquorem conversus paupertinus in Illyrico potus. Izpeljimo zdaj besedo *sabaia* od *zapajati*, *zapaj* = *potus*, ali pa iz besede *zab*, *zob*, avena, der Hafer in *zabaj* Hafergetränk, Haferbier, kar se mi naravnije zdi, ker so si ubogi svoje pivo iz ovsa — zobi kuhali, tako vidimo, da je

1) Schellers Wörterb. pag. 5874. 2) Vopiscus in Bonifac. XV. Codex Theodos. litt. 17. Vopiscus je živel v letu 292 po Krist. 3) Dio Cassius (živel 222 po Kr.) lib. 49. pag. 413. Amm. Marcell. liber 26 pag. 764.

slavjanska. Jas ne najdem ne v latinskem, ne v nemškem, ne v celtiškem, ne v trakijskem jeziku, če vse slovnike premečem, ne korenica, ne besedice sabaia. Da je to zapaj slavjanskih Ilirov bil, poterdijo besede sv. Hieronima, ¹⁾ ki pravi: „Zython genus est potionis ex frugibus aquaque confectum, et vulgo in Dalmacia Panoniaeque provinciis gentili barbaroque sermone appellatur Sabaium.“ Glejte tukej pa slavjansko besedo žito, ktera še v Istrii dandanašnji pomeni toliko kot ječmen (*hordeum et frumentum*), s kterega so si slavjanski Panonci in Ilirci svoj zapaj — svojo pijačo delali. Da bi bil pristrani in Slovenecem sovražni Muchar le besedico slovenski znal, nebi tako bedasto berbral da je to celtogalska pijača, in ne bi učene preiskovanja Šafarikove imenoval „nichts erweisende Machtsprüche.“ Glej Mucharovo *Geschichte der Steiermark* (pag. 21 I. Band in *altrömisches Norikum* pag. 340. I. Theil). To imate drugi pozitivni argument iz verjetnih spisateljev vsi, kateri ste vkovani v stari historički šlendrian, da so Slavjani v 5. 6. in 7. stoletji po Kr. v Panonio, Noricum in Illyricum prišli. V proočjem duhu je to vidil naš slavni Vodnik, ko je zapel:

Od nekdam stanuje
 Že tukej moj ród,
 Če ve kdo za drujga
 Naj reče odkod. *)

Ali jaz se preveč proč podam od moje namere dokazati, da so Ambidravi, kateri so po koroški Dravi noter do njenega izvira po lepem pobrèžju Labude (*Lav-ante*) in Sile okoli slavnega Viruna in imenitne Teurnie (*Tiburnie*) z eno besedo v staroslavnem Karantanu prebivali, tudi bili Slovenci, kakor daleč povestnica seže in kako dolgo koroška

1) S. Hieron. in *Esdras* cap. XIX. *) Mojim protivnikom, kateri vse poceltovati hočejo, postavim to vprašanje: Ali mi morete iz Plinia, kateri panonske in noriške prebivavce po imenu navodi, pokazati, da on kje reče, toti narodi so Celtiški. Celo uredjenje njegovega geografičnega spisa je tako, da se vidi, on je hotel narode dobro razločiti. Že 48 let pred Krist. so Tauriščani padli po imenu in imenitnosti. Od kod pa so prišli toti Noriki po odhodu Tauriščanov? Rimski pisatelji nam imenujejo razne plemena celtogallička in germanska ali nikjer ne najdemo med njimi Norikov. O Tauriščanih v Noriku [prebivavših pa velajo besede učenega Katančiča (*orb antiq. I. 279*) »*Advenas, quales hic Celtæ fuerint, ab indigenis secernere oportet.*«

svoje prebivavce ima. Božja pomoč! brati slovenski! jaz vam tukej podam nov zlat ključ, vrata železne stare povestnice odpreti. Ako moje telesne sile ne obnemagajo, tako hočem, kar mi moj poklic po-koja da, vse svoje žive dni žertvovati domači povestnici, kterej se obetajo boljši zlati dnevi. Pogled na našo prestaro domovino bo naše verstnike zdramil in zbudil za staro slavo, in sinove, kateri bodo za nami živeli, z hvaležnim srcem napolnil. Pred nami bo stala vsa ju-naška moč, s katero so se naši predstarši branili roparskim Rimljanom, njihova hrabrost bode nas okrepčavala, in šepetal bo nam njihov duh: ne obnemagajte na duševnem polji delati za vaše unuke, katerim smo mi vredni izgled zapustili.

Med družimi noriškimi mesti imenuje Plinius tudi *Virunum*. Suidas ¹⁾ piše namesto *Virunum* „Βηρουνιον πολις“ in te način pisanja je pravilniši. O početju tega slavnega mesta pa nam pove sledečo pre-staro povest: „Apud Noricos aper divinitus immissus agras vastabat; quem cum multi invaderent, nihil proficiebant, donec quidam eum pro-strattum in humeros sustulit: cujus modi fabula et de calydone refer-tur. Cum autem Norici sua voce exclamassent Virunus εις αυηρ. τη ιδια φωνη τουτ'εστι βηρουνος urbs Virunum est appellata, οδεν η πολις Βηρουνιον εκληθη.“ Naš verli Suidas, kteremu smo veliko hvalo dolžni, da nam je to povest Berunčanov zapisal, jo je malo popačil, ker ni jezika in bogoslovja Berunčanov poznal. Berunčani so kričali: Berun! berun! kadar so meresca zagledali, in od tega je ime mestu ostalo.

Med raznimi narodi, kateri so v bogatem Nahorju (Noriku) živeli je bil tudi rod slovenskih *Ambidravov* (Podravljanov). Kadaj se je na koroško Dravo priselil, ni mi znano. Jaz mislim, da on že tako dolgo tam stanuje, kakor dolgo Drava svoje ime nosi. Zakaj beseda *Drava* (die reissende, „Dravus e Noricis violentior“ Plin.) je po korenu in obliki slavjanska. Jaz tudi mislim, da je ime *Norikum* iz slovenskega *na hori*, kar prosto ljudstvo *noari* izgovarja, kakor še dan današnji Pohorci o kakor a izgovarjajo, a ča namesto o ča, in n izpuščajo: o čem namesto ho čem, tako je bilo tudi nekdaj, kar bomo, kdar do raz-jasnenja rimskih kamnov pridemo, svetlo vidili. Prej so se gorate de-žeze, kakor Plinius ²⁾ terdi zvale *Tauriscia* od celtiškega „*taur*“, to je *gora*. Tauriščani so prebivali v solnograških in gornjoštajerskih gorah in so v letu 48 pred Krist. svoje sedeže zapustili, se z italskimi Boji

1) Suidas sub voce *Berunium*. 2) Plinius I. III. c. 20. 133.

zedinili ¹⁾ in proti Rimljanom, kakor Polybius ²⁾ priča, bojevali. Bili so premagani in odšli so k zrodnim *Skordiskom*, kateri so na dolnji Dravi in Savi prebivali. Trinajst let pred Krist. so podlegli v kervavih bojih rimskemu meču, in njihova moč in njihov pomen sta padla. Po koroških gorah so se zdaj, od Tauriščanov prej tlačeni slovenski narodiči ložej gibali, dihali in dalej razprostirali; in tudi ime njihove domovine *Nahorje* polatinčeno *Noricum* je obveljalo.

Pa mi smo ostali pri Berunskem meresci in vstanovljenju mesta Beruna. Kakšna je s tim merescem?

Podlaga slavjanske mitologie je indička. V tej resnici so se že davno zedinili nemški in slavjanski učeni možje. Jaz za poroštvo samo imenujem Görresa in Dobrovskega. ³⁾ Na čelu indičkih bogov stoji *Wišnu*. V svoji Varaha-avatari je bil časten pod podobo *vara* ali *vera*, kar v Sanskritu pomeni *meresec* (der Eber), latinski aper, slavjanski *brav*, *bravac* (horvatski), *berev* (ruski) in *berun* (staroslovenski). Pierer pravi v svojem spisu (Unv. Lex. I. pag. 128) der heiligste Tempel des Wischnu als Eber ist zu Tirumalom, wo man den Gott als Eberkopf verehrt, weil ein solcher daselbst aus Erde gewachsen sein soll. Indičkemu *Wišnu* je sličen slavjanski *Radegost*, ⁴⁾ kateri je posebno imenitno vežo pri severnoslavjanskih Redarjih imel. Tam se je prikazal, kakor verli kronist Dithmar piše, vsakokrat, kadar se je mestu kakšna nesreča prebližovala velik berun z belim kelom (Hauer), kateri se je jasno svetil iz njegovih pen. Dithmarove besede se tako glasijo: „Est urbs quaedam in pago Redariorum, Riedegost nomine tricornis, ac tres in se continens portas, quam undique sylva, ab incolis intacta et venerabilis circumdat magna. Duae ejusdem portae cunctis introeuntibus patent; tertia, quae orientem respicit et minima est, transem ad mare transpositum et visu nimis horribile monstrat — Testatur idem antiquitas, errore delusa vario, si quando his saeva longae rebellionis asperitas immineat, ut e mari praedicto aper magnus et candido dente e spumis lucescente exeat, seque in volutabro delectatum terribili quassatione multis ostendat.“ ⁵⁾ V slovenskih povestih je še ostalo nekoliko sledi od tega Radegostovega častenja. Povesti od zlatega *Praseta*, ime mesca *Prasenec* (Prosenec), v katerem je nar večji praznik

1) Strabo I. IV. Poiyb. I. II. cap. 28. 30. 2) Polyb. I. II. cap. 28. 30.

3) Mythol. der asiat. Völker. I. 212. Dobrovski Slovanka. 4) Kollar Slava Bohyne 241. Hanuš Wissenschaft des slaw. Mythus pag. 110. Tkany I. 5) Dithmar ed. Steinh VI. pag. 65.

Radegostov na mastni četertek bil, kjer je Slovence vse sosede na gostijo v svoji slavno znani gostoljubivosti povabil. Še dandanašnji štajerski Haulžan taj praznik pod novim imenom „nasvinjak“ časti in na tisti dan napeče in nakuha, da se miza šibi in on skrit za plečami in močniki šaljivo vpraša svoje prijatelje: Sosed ali me vidiš?

Morebiti da se je ravno slučajno pa ta Bogu posvečena zver prikazala, ko so Rimljani v te kraje previhreli, in njihov duhoven, ali kateri je srečen bil jo zagledati, zakričal: *Berun! berun!* kaj so Rimljani vir urno zastopili in pomembe meresca nepoznavši, celo povest popačili. Sicer se tudi *meresec*, *berun*, *brav*, tudi v nemškem jeziku veli Eber in misliti bi se dalo, da je to celtogermanska beseda. Ali jaz sem že gori rekel, da se tudi v Sanskritu najde beseda: *Var*, *ver*, kar *beruna* pomeni, Latinci imajo aper. Koncovka *un* tudi priča zato, da je beseda *berun* v slovenskih ustah nastala. Mi imamo več sličnih besed n. p. kaštrun, kačun itd. Koncovka *un* pomeni kej velikega, tudi *berun* velikega meresca. Dalje se častenja berunovega v celem celtogermanskem bajoslovju nič ne najde. Zdaj tudi lahko zapopademo, zakaj se ime *Verinus*, *Verinius*, *Veronilles*, *Verina* tako pogosto na rimskih kamnih najde. V čast Radegostovega Beruna so zvali Ambidravi slovenski svoje sine in hčeri: „*Berun*, *Berines*“, in dnešnji den še živi dosti družin po Slovenskem s tim oljubljenim imenom: *Berun*, *Berunič*, *Berunec*, *Berinec*, *Berinič* itd.

Znam, da se bo nekterim bravcem tega spisa moje preiskovanje smešno zdelo; zatega voljo grem, da ga popolnoma prepričam po druge pomočke in dokaze in te bom vzel iz rimskih okoli Beruna in Teurnie najdenih kamnov, na katerih se imena še zdaj živčih slovenskih družin najdejo. Prej ko se tega težkega posla lotim, moram nekoliko besedic v porazumljenje naprej poslati. Vzroki, da so Greki in Latini večidel slovenske imena napčno zgovarjali in pisali so tele:

a) ptuja beseda je že za vsacega neznana, in usta je niso navajene prav izrekovati.

b) Greki in Latini niso imeli v svojih jezicih nobenega č, š, ž, zatega voljo mesto č so rabili *ti*, kakor u imeu *Capatius* (Kopač), namesto š večkrat *ss* ali pa *x* *Catussa* mesto *Kotuša*, *Laepodisiae* namesto *Lepodišie*. Namesto *B* so postavili radi *V*. *Velinus* namesto *Belinus*; tudi večkrat *P*, kakor *Persabina* mesto *Berzovina*. Pa poglejmo mertve kamne, naj govorijo, kar je povestnica zamolčala.

1. **SESTIA REDITA VXOR** etc. (Eichorn Beiträge I. Seite 60 n XX.); polatinčena se najde *Sextia Nutritia*. Znano je, da so stari Slovenci svoje otroke po broju, kolikor so jih imeli, imenovali, za tega voljo najdemo:
2. **VOLCEIVS SEVERVS. SESTINO Q SEXTLIVS RV-FVS** (Gruter pag. 108 n. 7.)
Ime **Volcevs** še dnes živi po Krajskem *Volc*, *Volčič*, (od vol, Ochs, bos bovis), in glejmo, kako si ga je stari Slovenec v barbarsko latinščino postavil:
3. **MONTISIVS MOCIANCI** sibi et Vibiae **BOVIERONIS** F. (Carinthia Jahrg. 1819 N. 33.) Tukaj najdemo obitelj *Močnikov*, *Močnjakov* in slovenskega *Volčea (Volca)*, v latinskega *Boviera* prestavljenega z slovensko obliko — koncovko na *ir*. Primeri lastne imena *Skočir*, *Košir*, *Palir* po Slovenskem.
4. **T. AELO. SVTTINO** etc. (Gruter loco cit. Eichorn loco cit.) *Tin*, *tyr* staroslavjanska beseda pomeni *hram*, *vežo*. Na Horvatskem je še selo *Sutinško*.
5. **I. LVDACI** Honorati etc. (Eichorn II. Seite 25.) Beseda ludak je slavjanska in pomeni stolidus.
6. **C. TERTINIO** etc. (Eichorn I. Seite 50.) Kdo ne vidi tukaj imena *Terdinov*, kateri se na rimskih kamnih polatinčani pogosto pod imenom *Firmianus*, *Firminus* najdejo, (na rimskih kamnih pri s. Martinu na Ajdini, Muchar Steierm. Gesch. I. B. p. 368). *Terdini* in *Firmiani* (graf Firmian), kakor *Volci* in *Bovieri* živijo še dnešnji den.
7. **L. Junio L. L. VEGETO ANTISTIA** etc. (Gruter pag. 981.) Vsaki učeni pozna krajsko obitelj *Vegetov*, (Rimškutar je lepo po krajskem besedo *Vega* sklanjal: 1. sklon Vega, Vege, krajn. 2. sklon Vegeta, latinski Vegeti, 3. sklon Vegetu krajns. Vegeto latinski), in slavnega krajnca *Vegeta*, pa tudi žensko ime *Antistia* je polatinčeno, mi najdemo še nje na rimskih kamnih lepo slovensko, kakor sledi:
8. **BVRRVS SVRI** fil et **SVADV CIA** etc. (Carinthia 1826. N. 40.) Tu vidimo *Svaducio* še slovensko *svadok*, Zeuge, testes, *svadučiti*, *svadočiti*, antistari. Imena *Buričov*, pa še živijo

na Horvatskem in *Zorov*, *Zormanov*, *Zorkov* je zadosti po Slovenskem.

9. Sabinæ Severinæ **LIVDAE** (Gruter pag. 824 n. 2) *Ljuda*, die freundliche; polatinčena se najde pod imenom *Ingenua*.
10. Attoni Attalonis et **LEDIAE** (Eichorn II. pag. 19.) Leda je bila, kakor vsaki ve boginja ljubezni pri starih Slavjanih; ostanki se še najdejo v slovenskih kolednikih. *Atton* je toliko kakor *Haton* in *Attalon*, *Hatalon* polatinčan pod imenom *Desiderius*. Stari Slovenci so, kakor Pohorci dnešnji den **o** izgovarjali kakor **a** in **h** izpuščali. Ime *Hatala* se še najde pri Slovacih in g. *Hatala* je profesor v Požunu.
11. Marius Ru . . C. **TICINI** fil. (Gruter I. 43). Kdo ne pozna hitro slovenskega korena *tič*, *avis* in resnično ga najdemo tudi polatinčenega:
12. **VEPONIVS AVITVS** viv. fecit Sibi etc. (v. Ankershofen Handbuch der Geschichte Kärnth. II. Heft pag. 525 sub nota c.) *Veponius* je *Leponius*, *Lepon*, *Leponja* še žive familie na Krajskem. Že o času Rimljanov so Gorenci **I** kot **v** izgovarjali, kakor še dnešnji dan. Zdaj zastopim tudi napis in Sacello s. Maximiliani v Celi, kjer stoji **PEPODISIAE** to je *lepodišie*, der schön riechenden.

Pa da bi Nemci, kateri slovenski ne znajo, ne mislili, jaz vse to kovam, kakor se mi za mojo mavho prileže, tak njim postavim tu drugi napis z slovensko-latinskim imenom, kateri eno isto pomeni:

13. **C GAVILIVS PECVLIARIS** V. F. Sibi et Juliae Tertullae. Prosim vas vse, kateri o resnici mojih besed dvomite, vzemite katerikoder slavjanski slovník, tam bodete najšli *gav* russisch und altslavisch *pecus*, das Rind, *gavedo* das Rindvieh, *gavedina* das Rindfleisch etc. Da se je moj *Gavilius* sam v latinščino predstavil in se *peculiaris* imenuje, za to jaz nič ne morem. Da je tudi koncovka *gavil* Slavjanska, kažejo lastne imena *Sušil*, *Budil*, *Kosil* etc. —

Ta kamen je bil pri sv. Andreju v Lavantski dolini. (Gruter pag. 787 n. 1.)

14. T. **ACCIVS** Marcus et Accio Max. (Carinthia 1820 N. 34.) *Accius* je *ača*, *oča* in njegovo polatinčeno ime se najde v *Lon-*

gius Patroclus (v. Ankershofen loco cit. pag. 11), kjer je *longius* slovensko prědime *log* z rhenismom *long*, sylva. Primeri slovenske imena *Logar*, *Loger* itd. *Longius* se najde na rimskih kamnih polatinčan pod imenom *Sylvana*, *Silvanus*.

15. Klasički je sledeči napis:

Ti. Julius **CONDOLLI** fil. (Gruter pag. 545. N. 10.) V tem imenu je še ostala staroslavjanska beseda *kondol*, *kandel*, der Windspiel, *ert*, *hert*, ktera je le še v polskem narečju najti, *kadel* der Windhund. Jaz mislim, da so ga Celti in Germani za tega voljo Windhund imenovali, ker so ga od Vindov dobili, tako bi staro *Candalicae* blizo dnešnjega Hüttenberga na Koroškem toliko pomenilo, kakor nemška Rüdeseima. Familia *Kandolinov* še živi po Štajerskem in Krajskem. Ali stari Slovenci so še imeli drugo besedo razun *ert*, *hert* in *kandel*, in ta je bila: *kovin*, *kobin*, *kubin*, v ruskem jeziku je še ostala beseda *kobil*, kar pomeni Rūde, Windhund, Windspiel, in glejte čuda golemega tudi stari Korošci so *erta* imenovali z tremi besedami *ert*, *kovin* in *kondol*. Sledeči napis to jasno priča:

16. Senecie **COVNE** (v. Ankershofen loc. c. pag. 505 sub nota a), in **COVINAERTA COVINERTI** vivi fecerunt (Gruter pag. 896 n. 2 e Lazio).

Ta spominik je tudi živ dokaz za slavjansko narodnost Hetruskov. Janssen v svojih bukvah Museo Lugdunobatavi pag. 24 ad Nr. 34, govori od enega etruskega psa, kateri se v Museo Coltelinii najde in piše, da ima sledeči napis:

VIJMHIT, kar od prave do leve, kakor so stari Slavjani pisali, lahko vsaki, kateri je le malo v starinah izurjen bere: Ti naš kobil, Du bist unser Wächterhund, Rūde, etien-garde; glej Wolanski Schriftdenkmale 2. Heft, Seite 60. Familie *Kovin*, *Kobin*, *Kubin* živijo še po Štajerskem, Horvatskem in Českem. Na rimskih kamnih v Noriki in Panonii se večkrat najde podoba z erti, kakor na gomilski cerkvi blizo Ernoža, in mi vemo iz rimskih pisateljev, da so canes panonici v veliki ceni bili. To so bili slovenski erti.

17. **TINCO REDSATI F. et BENANA VENINA**

fil. unor. (Eichorn II. Seite 20.) *Tinko* od *tyñ* je čisto slovenska oblika. Primeri: *Dajnko*, *Metelko*, *Dinko Ranjina* je tudi

ime slavnega ilirskega pesnika. *Redsat* opomeni na slične imena *Rezat*, *Rezar*. *Redsata* najdem pod imenom *Caesio*, in Plinius piše, da je ime *Caesio* tako nastalo, ker so mogli otroka zavolj težkega poroda iz materne utrobe rezati. Tako narojen je dobil ime pri Latincih *Caesio*¹⁾, pri Slovencih *Rezat*, *Redsat*. *Banana* (*Bamana* stoji na drugih kamnih) se še najde v dnešnji besedi ti *pamanek*, du kleines Kind! ti *panan* človek, du curioser Mensch, in Bog te panaj — God dame po angležki. Ime *Banana* je nastalo po Višnutovi *Vamana - avatari* t. j. spremena u bramskega trpaslika, pedimožika babika; prstaka — palečenjaka. Glej Paull. System Bram. pag. 83.

18. **COCCEO SVETVEDI F.** (Eichorn I. Seite 62.), pokaže pri prvem pogledu slovensko lice. *Kočeju Svetvedo*, Sanctiscio. Familie *Koče*, *Kočnar*, *Kočevar* pa pozna tudi slovenski rod za dosti.
19. Pro salute Claudi **MACRONIS** (v. Ankershofen V. Heft, Seite 629.) *Mokron*, *Makron* ve vsaki, kar pomeni humidus, nass, feucht etc. Ime je nastalo po Višnutovi ribispremeni Mat-sja, slov. Makron.
20. Tudi **BOTTIA C BOTTIO** (Carinthia 1820 Nr. 43.) pozna vsaki. Soime *Bottie* se najde v napisih **CVCAE, KVCON.** polat. **TVRPLIA. TVRPILIO.** (Ankershof. V. Heft.)
21. **SATRON ET VINDRVNE** parentibus etc. (Archiv für Geschichte 1818, Seite 281), se tudi hitro lahko pozna *Zatron*, der Verwüster und *Vindrune*²⁾, der hellen, heiteren.
22. **MOTISSIVS MOCIANCI SIBI ET VIBIAE** (Eichorn II. Seite 70.) *Motiš* od *motast* stumm stammelnd (*moutast*). *Motissius* se najde polatinčen *Balbinus* na celskih spomenicih, (Muchar loc. c. pag. 369.) Familia *Balbinarov* še živi v Mariboru. Močnjake smo že bolje gori spoznali, in kdor ne pozna krajnske *Bibe* in *Bebe*, zategavoljo toliko ženskih imen na rimskih kamnih *Baebia*, *Bibia*, itd. (Muchar Geschichte der Steierm. I. pag. 366.)

1) Plin. I. VII. 2) Indra je bila pri Indiancih Deus aëris et tempestatis. (Bopp. Gloss. Sanscr. 31.)

23. Čisto slovensko ime nam pa prinese sledeči napis: **Quietus PRSABINAE** etc. (v. Ankershofen V. Heft, Seite 574.) Toto *Brzavino* najdemo mi polatinčeno na sledečem napisu:
24. Optatus et sibi et **CELERIANAE** ino na drugem Celerinae. (v. Ankershofen loc. c. 511.)
25. Tu pa ponudim dragemu Slovcu dvoje klasičkih imen, prvo je mitologičko, drugo historičko, glej:
- LEDIAE CASILI** (v. Ankershofen l. c. pag. 511 und 512), ime Boginje *Lede* in *Kosila* sina pridnega slovenskega vojvoda *Privine*, kterega Nemci *Kozil* pišejo.
26. **M. TREBVS M-FIL PALAT** (v. Ankershofen l. c. p. 513). *Trebuš* od *trebiti*, reinigen, brennen. Imena *trebuš*, *trebetnice* itd. imajo razne vasi in kraji. Ime *Trebus* se najde polatinčeno Purus. Obitelj *Pal*, *Palatič* živi na Ptujskem polju. *Palat* še je sanskritska beseda in pomeni: Bledi, Blendi.
27. Rufus Cajus **TICINAE** (Gruter p. 533 ex Lazio), o besedi in imenu *Tičine* poglej pod čisl. 12.
28. Ti Julius Condolli F. **CAPATIVS** (Gruter pag. 545). Pri prvem pogledu spozna vsaki lahko familio krajnsko *Kopačov*, po nemškem Hauer, Gruber.
29. D. M. L. **TAPVRIO** etc. (v. Ankershofen l. c. pag. 519), od *topora* izpeljano, die Streitaxt; familia *Toporič* in *Toporišič* še živi na Koroškem.
30. **BLENDONIS F.** (Eichorn I. Seite 46). Toto ime je historičko. Atilov brat je imel slavjansko ime *Bleda*, *bledi* z Rhenizmom *blendi*, der blasse. sanskr. *Palat* glej Nro. 26.
31. D. M. **SERBIVS** etc. (v. Ankershofen l. c. pag. 522). *Serb* ime naroda in oseb pravslavjanska beseda.
32. D. M. Ecronis et **ATTICIAE** etc. (v. Ankershofen l. c. pag. 520). Ekron morebiti od Okre Plinievega mesta. *Atticiae* pride od *otica*, *hotica*; ■ se izpusti, kakor u besedi *očem* in *hočem*, die lüsterne, verlangende, in res jo najdem na kamnih polatinčeno pod imenom *Desideria*. In po takem bi znal jezero kamnov najdenih v deželi nekdanjih Carnov, Japydov, Venetov, Serrapillov, Arivatov itd. naprej spraviti, ali to odložim za posebno knjigo, na

zadnič še samo eno ime hočem pretestiti, katero mi novi dokaz daje, da je *Berun* od Slavjanov sozidan in da so Ambidravi bili Slovenci.

Na rimskih spomenikih najde se pogosto ime *Verinis*, *Verinus*, *Veriniles* *) *Vercombogi* **) fil. (v. Ankershofen IV. Heft, pag. 510), in ednaka. Vse te imena so rabili Berunčani v čast Boga *Vera*, *Beruna* (*Vercombog*). Da je *ver* čisto slavjanska beseda, poterdijo imena na rimskih napisih sličnopomembne **PRAESENTIAE, PRESENTINVS** (v. Ankershofen loc. c. pag. 512), od *prese*, *präse* das Schwein, katero je pa rimski uradnik, ali izrodili Podravljan in Rimškutar v latinsko *Porcillo* prestavil, ali pa v *Porcicio*, kakor se v istini na rimskih kamnih najde, *Porciciae* C. Fil. Rituniarae (*Podiciciae*) (*Carinthia* 1852 pag. 48. v. Ankershofen l. c. V. Heft pag. 572.), ali kakor se je štimana Slovenka latinščino kramlaje rada od lepih Rimljanov imenovati slišala. Tudi najdemo več napisov *Aurora*, *Sura* (*Zora* polski zura). Kakšna je danas, takšna je bila pred jezero osem sto leti. Kakor dans Nemeč vlada v slavjanskih deželah s svojimi običaji in jezikom posebno po mestih, tako je Rimljan o svojem času. Za zgodovinoslovca pa je to važna opomena, da boljše izvire historičke moramo zapustiti, kakor Rimci; drugači bi znal, če je previdnost božja odločila, da Slovenci zginajo iz historičkega pozorišča ali se spremenijo v drug narod, za jezero letni nemški povestničar z ravno tako terdokornostjo in učenostjo terdit, da v letu odrešenja 1853 ni nobenega Slovenca več na Štajarskem, Koroškem in Krajskem bilo, ker se na pokopališčih, cerkvah, križih, in hramih sami nemški napisi najdejo. Kakor so Rimci naše *Veraniče* u *Ariete* in *Beruniče* v svoje *Apricie* *Porcicie*, naše *Tičine* v *Avite* itd. preobračali, tako vidimo dnešnji den, da vsi naši žici so nemški *schützi*, naši *veci* in *vici* nemški *witzi*, in prihodni zgodovinar bode še hujšo muko imel, kakor zdajni. —

Imena običajna latinskih obitelj *Aurelius* (pod katerim večkrat slavjanski *Surus* tiči, kakor tudi pod *Luciferom*) so vsakemu dobro poznane. Da pa bi branitelji Celtov ne mislili, da je to vse iz glave prišlo, kateri se možgani mešajo, tako je prosimo naj primerijo imena na rimskih kamnih, ktere se na *Rajni* v *Galii* in *Iberii* najdejo. Če-

*) Posebno na Celskih. (Muhar Gesch. der Steierrn. von 353 — 393.)

**) *Verkobog* *Aper ut Deus*, zatega voljo napisi *Apridius*.

ravno so Rimci tudi v tistih deželah po svojej prebrisani politiki vse narodna imena porimizirali in njihove Boge prav lepo prekerstili, kakor postavim našo *Baboco Maro* spodobno indički *Maji* reditelj sveta, katero so severni Slavjani pod imenom *Zalotoja Baba* častili, v latinsko *Augusta Dea Nutrix* in Boga *Jaribola*, boga kužne bolezni v jarem, (po leti od tod jari ječmen, jaro žito itd.) v latinskega *Anigemius* (ex anus et gemo boleti) in slovenskega *Tertola*, boga tertu (der Weinrebe, vitis) v latinskega *Vitumnus*, in imena ženska *Terta*, *tertica*, *Tertulla* v *Vitilia*; tako so vendar poleg latinskih in polatinčenih imen tudi izvirne narodne celtiške najdejo in hitro spoznajo. Že učeni Muhar je spoznal, da so v Noriku in Panonii čisto druga imena, kakor se okoli starega Juvava najdejo, kjer so že Celti živeli in piše v svojem spisu „altrömisches Norikum“: Merkwürdig, der Name *Lampridius* (kteri je iz slovenskega Beruna postal *Verinus*, *Apridius*, *Apricius* in v celtiških ustah *Lampridius*, odtod nemško ime *Lambrecht*, *Lamprecht*) bildet einen Uebergang zwischen den norisch-römischen Inschriften und jenen in Oesterreich und um Juvavia. Tako je že ta marljivi preiskavec, kateri ni slavjanski znal, vidil, da se celtiške in noriške imena jako razločijo, in da je *Lampridius* posrednik med noričkimi in celtiškimi imeni. Znamenito je, da se celtiških imen okoli Veruna in v dolnji Štajerski, na Krajskem in Panonii nekdašnji nič ne najde. — Zdaj se še vpraša, kje je ležalo staro mesto *Verunum*? *Teurnia* je brez dvombe na Lurnskem polju bila in se po slovenskem zvala *Turja* ali *Turonija*, mesto boga *Tura*, des Kriegsgottes *Tur*. Tam se najde več rimskih kamnov z napisom *Duronius*, *Turonius*, *Martialis*, celo podobno unemu *Gavilius Peculiaris*. *Tur* je bil pri starih Slavjanih Bog boja (Hanuš slaw. Myth. pag. 194.), in naš *Turonius* je še svojemu imenu tudi latinski pristavek *Martialis* pridjal. *)

*) Morebiti bi gde kakšnemu pikoseru v glavo padlo in bi me prašal, kako pa to, če je *Prsabina* slavjanska beseda in v *Caelerino* predstavljena, če je *Duronius* v besedi *tur* iskati, če je *Tertina* = *Firminius*, zakaj pa se na kamen ni napisalo *Bersavina*, *Turonius*, *Terdina*? — Takšnim poveršnim učenim odgovorim, zakaj pa še nemški slikarji in kamnikarji dostikrat pregrešijo in pišejo zum beissen Ochsen, ali pa kakor sem na enem spominskem penezu iz 16. stoletja *Albrehta* prvega vojvoda Pruskega vidil: *Gotes Bort pleibt ebigli*. Mi imamo školnike in še ne znamo ortografički pisati, kako pa bi to od rimskih meštrov iskali, kateri so vsih naučnih naprav zdajnega veka pogrešali. Pomislimo samo, kako dan današnji še Nemci slovenska imena v časopisih kazijo. Saj se celo latin-

Mi štajerski Slovenci pravimo mestu *Völkermarkt Berkovec*, ali ne bi Katančič prav imel, kateri je mislil, da je Verunum na mestu dnešnjega Velkoveca ležalo. Toto doključenje pustim koroškim zgodovinoslovcem in želim, da bi mojega preiskovanja ne prezirali, temuč v lju-bezni podpirali.

Preje kot moj spis sklenem, še domorodnemu braveu sliko ponu-dim, kakor je načertana na enem kamnu najdenim na Lažkem (Tüffer). (Glej Muchar Steierm. Gesch. I. Band, Abbildungen von Monumenten, letzte Tafel.) Ta slika jasno pokaže, da je bilo častenje Radegostovega beruna v Noriki in Panonii med Slovenci ob-činsko. Manje učenemu braveu hočem, da bo pomembo podobe ložej zapopadel, pot v indičko mithologio napeljati. Potrebne, se naše slike *) tikajoče date vzamem iz bukev Vollmers Myth. pag. 480 in Majer Myth. I. p. 280. kakor tudi iz knjige preučenega slavjanskega rojaka Paullina: Systema etc. pag. 120.

„Dem Brama entfloh seine Schwester, ein schönes Weib. Um ihr in allen Weltgegenden nachzuspähen, schaffte er sich 5 Köpfe an, einen derselben riss ihm Schiwa ab, seine fleischliche Begierde zu bestrafen. Gewöhnlich wird er sitzend mit 5 Köpfen, oft auch nur mit 4 abge-bildet, um die Strafe anzudeuten, welche er für seine Lüsternheit erlitt.

Brama erscheint jetzt den Indiern nicht mehr als höchster Gott, sondern der furchtbare Schiwa.

Die Mythen, welche diesen Umstand erzählen, sind folgende: Brama, Wischnu und Schiwa waren gleich gross, gleich mächtig und un-endlich, doch glaubte Brama höher zu sein, als Wischnu und Schiwa; daraus entstand ein furchtbarer Kampf zwischen den beiden Erstern, dem Schiwa dadurch ein Ende machte, dass er sich als unendliche Feuersäule vor sie hinstellte, worauf sie von ihrem verderblichen Streite abliessen. Etwas Unendliches ist nicht abzureichen, die unendlichen Götter Brama und Wischnu hielten es aber doch für-möglich; und ob-wohl sie sich nicht mehr grösser dünkten, als Schiwa, waren sie doch noch darüber im Streit, wer von ihnen Beiden der erhabenere sei; diess sollte entscheiden, wer von ihnen das Ende der Feuersäule erreichte. Wischnu grub als *Eber* in die Erde, und grub in jedem Augenblicke 2000 Meilen tief, und grub so 1000 Jahr hindurch, dann ward er

ske imena napčno napisane najdejo, kakor Conlasmus namesto con ali collapsum, siehe Ankershofen liber citatus IV. Heft pag. 506.

*) Glej na koncu.

müde und liess von seiner Arbeit. Brama erhob sich als *Schwan* in die Lüfte (primeri kraj Slovencev Labud Lavant), durchzog in jedem Augenblicke 4000 Meilen, und flog 100000 Jahre lang eben so vergeblich, allein sein Stolz liess das Geständniss nicht zu, er kehrte zurück und sagte, er habe das Ende der Feuersäule erreicht. Da trat Schiwa aus der Feuersäule und scholt Brama einen Lügner. Wischnu erhielt, weil er sich demüthigte, Verzeihung, Brama aber verlor zur Strafe für seinen Hochmuth alle öffentliche Verehrung. Einem andern Frevler folgte eine noch härtere Strafe: um seine Wohnung zu vergrössern, stahl er nach Erschaffung des Weltalls ein Stück von diesem, was jedoch Wischnu entdeckte; mit seiner Wohnung ward er dafür von Brama in den Abgrund der Finsterniss gestürzt, und büsste dort Millionen Jahre seine Schuld, bis ihm endlich der Ewige verzieh, doch musste er jeden Tag einmal als Mensch geboren werden und sterben und Wischnu Thaten aufschreiben, auch ward Bramaloga *) (Bramas Paradies) um das gestohlene Stück kleiner. (Vollmer S. 480). Brama hält als Zeichen der Unsterblichkeit einen Ring in seiner Hand (Majer I. p. 280 odtod šega svinje rinkati, kar na stari kult lepo opomeni. O Loti (Lotovem cvetu) piše Paullin. Lotus est matricis seu virtutis generativae ex calore et humore procreatricis Symbolum. Že gori sem rekel, da je slavjanski Radegost indičkemu Višnu enak, in pod podobo Beruna časten bil. **)

Vsi attributi Radegostovega kulta se še najdejo na naši sliki (glej sliko Nro. 2) tudi Bramatovo rinko, kterega je Višnu premagal. Stare bukve Chronicon Sax. I. 53 pravijo, da so severni Slavjani, ker leta v Evropi ne raste, mirtho in olivo tudi rožni pupek (Rosen knospe) in limbar, lilio kakor Hanuš I. c. pag. 139 piše, za surogat vzeli. Od cveta Lata (Lotos) je dobil ime stari narod Latovikov (Plin. h. n. I. II.), ktere Muhar ravno okoli Konjic postavi. Zdaj se tudi ime Lažko, Tüffer, kjer je naš kamen izkopan bil, lahko razumi. Dithmar (I. c) pravi, da je Berun imel svoj poseben log (po korotansko ali bolje

*) Od sanscritskega loga pride naš log sylva, ker so Slavjani večidel (Helmold I. cap. 48 pag. 68) v logih veže svojih Bogov imeli.

**) Kadar so poganske Slovence pokristjanili, ter so njim keršanski mešniki namesto Radegosta in njegovega Beruna sv. Antona puščavnika, kteremu je berun v pušavi živež prinašal, in kterega praznik sv. cerkva ravno o prazniku Radegostovem (Prasencu) časti, priporočiti, da so ložej oljubljenega Radegosta pozabili, in za to temu svetniku pravijo Slovenci: „Sv. Anton svinski patron“ — Cerkva je to večkrat storila; paganske Lupercalie je nadomestila z Svečnico.

po nahorsko slovenskim (jaz bom zdaj zmirom, kadar bom starih od Slovencev med Adrio in Karpati pisal, rabil panonski in norički Slovenci) še dnešnji den izgovorjeno kot lag). Ko so šli Beruna častit, so rekli, da so bili na Lažkim, to je u logu. U čast svetega berunovega loga so obljubile imena log z Rhenizmom long, logar itd. in zatega voljo se najde toliko napisov Longius polatinčan Sylvanus. Nemško ime Tüffer pa je nastalo iz staroslovenske besede dbr, ktera tudi toliko kot log, ložko dolino pomeni. In zares čudovitno je, da se še dnešnji den dolina za podertim gradom lažkim pravi: „Dbr, u debu.“ Vso bezumno buncanje od cesarja Tiberia se zdaj razkadi, kakor prah na vetri.

Tudi slika pod brojem 2 sliši u Wišnu-Radegostov kult. Geruden, Garudha (primeri slovensko ime mesca Gruden, December) pravi Majer (Myth. Lex. III. pag. 273) war ein wunderbarer Vogel und Begleiter des Wischnu und Wischnu hat desshalb auch den Beinamen Garuda-wadschaja. Kakor premagavec Brama-ta nosi zato Wišnu-Radegost dva ptiča svojega Grudna in Brama-labuda. Glava na naši sliki Wišnu-Radegastova pa je človečjolevska. Indički Wišnu je bil v svojih avatarih časten kakor možolev (po Majeru in Cruzerovi Symboliki). Pa tudi slavjanski *) Radegost je bil pod to podobo časten. M. Frencl piše v knjigi (de idol. Slav. §. 9) Lavarziti nomine Radegostus intelligendus est, in Helmold: „capiti Radegosti insistebat avicula. Na našima slikama se ali vse najde, kar na indoslavjansko bogočastenje kaže. Vsakega učenega moža prosim mi dokazati, kje se v latinski ali gerčki ali celtogermanski mithologii življi indičkega Bramanovega kulta najdejo. Celtogermanski Budaisti, kar je že slavni Kollar izrekel, filosofi in verozakonski reformatori od nekdej in še zdaj, in tudi nordički *Odin*, to *Vodin* svedoči, Slavjani pa Bramaniti, Wišnuiti in Živaiti. V drugem spisu bom več podob na rimskih kamnih v Noriku in Panonii najdenih na svetlo poslal, in pokazal, da so te figure indoslavske Bramanovega stebela, ne pa Budatovega. Kaj bo iz vsega tega sledilo? — drugega ne, kakor da so bili prebivalci Norika, to je krajske in koroške in štajarske zemlje gor do tauriških visokih planin Slavjani, kar tudi ta okolščina poterdi, če premislimo, da bi Slovenci v 7. 8. ali 9. stoletju svojega bivanja v gornji Štajarski, v katerem času jih vendar tudi nemška spi-

*) Valvasor (Ehre des Herz. Krain II. pag. 257) navodi napis na rimsko-slovenskem kamnu v Ljubljani LAVVRO EX VOTO SACR. To je brez dvombe severno-slavjanski Lavarzič bil. Koncovka ur je tudi isto slovenska primeri: kačur, dihur itd.

satelja Muchar in Koch-Sternfeld bivati pustita, toliko tergov in vesi z slovenskimi imeni vtemeljiti in toliko goram, bregom, rečicam in potokom tje do njiv in šum slovenska imena pridjati in obdelovati ne zamogli — gonjeni od Huniyanov in obojeni od Frankov. Zgodovina nas uči, kako po malem se zemlja obdeluje in kako po malem mesta nastajajo in posebno kako težko se necivilizirani narodi navadijo na postave reda in kulture. Ni je tedaj res kakor je dozdej zgodovina krivo učila, da Slavjanski narod je komaj v 6. in 7. stoletju po Kristusi v te kraje prišel. Ko so Markomani, Quadi, Boji, Silingi in drugi germanški narodi svoje sedeže zapustili, in gonjeni od roparske želje in želje do nove domačije, ali kakor naš Šafarik lepo in resnično reče: „getrieben von Thatendurst und abentheuerlichen Sinn“ vihreli skoz Norikum in Panonio v Italio in druge kraje, ter je za njim mirno sledil Slavjan in zapuščene kraje obsedel in to je bilo *novi obrodovitenje*, nova refluksijska, ne pa prvi prihod v te kraje. Zatega voljo se v slovenskem narečju vse lastnosti slavenskega jezika najdejo, severne in južne oblike. Ob tej dobi je tudi obveljalo ime Slavjan pri latinskih, gerških in nemških pisateljih, in ker ni se to ime preje rabilo, tako je kriva misel se v povestnico uvlekla, ko da bi nas prejden nebi na jugu bilo. Iz Indie skoz malo Azio na Etrusko in Venetsko in dalej skoz Illiricum, Panonio in Norikum je šel v predhistorički dobi slavjanski narod proti severu, in zdaj bo se vidilo, kakor prav naš Nestor ima, kateri pravi (pag. 17, 18.): „V Noriku *) so prvi Slavjani živeli, in jih učitelj je bil sv. Pavel.“

*) Prepir, kateri način branja je resničnejši v Noriku ali Iljuriu, dobi zdaj svoje pomirjenje, in želel bi, da bi pridni Nemeč Schloetzer še pri življenju bil, on, kateri je tako resnično rekel: Razun Arabljanov nobeden narod ni tako daleč po celem širokem svetu razškrupljen, bi od veselja obnemogel, ko bi slovenske imena na rimskih spomenikih bral, kateri so do zdaj bili kakor slavenski Bog ve vse kaj. Tudi kakor historički izvirnik se bo Nestor bolje čislati začel in Muchar bi, da bi še živel, mogel svoje besede opozvati: „Der russische Mönch Nestor ist vom geringen Ansehen.“ —

